

**Türkçe İle Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmen
Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına
Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi
(Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Örneği)**

**Evaluation Of Turkish Language And
Turkish Literature Teacher Candidates'
Attitudes Towards Reading Habits (Ziya
Gökalp Education Faculty Sample)**

Yazar

Doç. Dr. Özkan CİĞA

ozkanciga@hotmail.com, 0000-0002-7081-4507

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi: 10 Haziran 2022
Kabul Tarihi: 30 Haziran 2022
Yayın Tarihi: 30 Aralık 2022

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 10, Sayı 2, Aralık 2022

Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi (Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Örneği)

Öz

Bu çalışmada Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının kitap okumaya yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Çalışmanın evrenini 2021-2022 Yılı Bahar Yarıyılında Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bu evrende bulunan öğretmen adaylarından rastgele seçilmiş 196 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında Susar Kırmızı (2012) tarafından geliştirilen üç alt boyuttan ve 34 maddeden oluşan “Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutum ortalamalarının hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlere göre verilerin analizi için Bağımsız Örneklem t-Testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farkın kaynağını belirlemek için Post Hoc testlerinden LSD testine bakılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının büyük ölçüde katılıyorum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular arasında yer alan cinsiyet değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Branş değişkenine göre TDE öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunurken sınıf değişkenine göre aritmetik ortalamalara bakıldığında en yüksek ortalama pedagojik formasyon sınıfında olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kitap okuma alışkanlığı, Tutum, Öğretmen adayları, Türkçe, Türk dili ve edebiyatı.

Evaluation of Turkish Language and Turkish Literature Teacher Candidates' Attitudes Towards Reading Habits (Ziya Gökalp Education Faculty Sample)

Abstract

In this study, Turkish Language and Turkish Literature teacher candidates' attitudes towards reading book are evaluated. The population of the study consists of Turkish Language and Turkish Literature teacher candidates studying at Ziya Gökalp Education Faculty in the Spring Semester of 2021-2022 academic year. The sample of the study consists of 196 pre-service teachers randomly selected from the pre-service teachers in this population. Survey model was used in the study. “Attitude Scale Towards Pre-Teacher Teachers' Reading Habits” consisting of three sub-dimensions and 34 items developed by Susar Kırmızı (2012) was used to collect the data. The data were analyzed using the SPSS package program. The arithmetic mean and standard deviation values were calculated in order to determine the level of attitudes of prospective teachers towards reading habits. Independent Samples t-Test and ANOVA test were used to analyze the data according to independent variables. The LSD test, one of the Post Hoc tests, was used to determine the source of the significant difference in the ANOVA test. As a result of the study, it was determined that the attitudes of teacher candidates towards the habit of reading books were mostly at the level of agree. According to the gender variable, a significant difference was found in favor of female teacher candidates between the attitudes of Turkish Language and Turkish Literature teacher candidates towards reading habits. Significant difference was found in favor of Turkish Literature pre-service teachers according to the branch variable. When the arithmetic averages are examined according to the class variable, the highest average is observed in the pedagogical formation class.

Keywords: Reading habit, attitude, Teacher candidates, Turkish Language, Turkish Language and Literature.

Giriş

İnsanoğlu tarih boyunca edindiği hayat tecrübesini sonraki nesle aktarma adına çeşitli yollara başvurmuştur. Bu yollardan biri de kitaplardır. Yazının icadıyla toplum hayatını önemli derecede etkileyen bazı tarihi ve siyasi olaylar, doğal afetler, bilimsel gelişmeler, eğitime dair çeşitli fikirler gibi daha pek çok konu kitaplarda kayıt altına alınmış ve sonraki nesle ulaştırılmıştır.

Kitaplar, insan hayatının her aşamasında yer aldığı gibi özellikle çeşitli eğitim kademelerinde bulunan bireylerin eğitimi için her zaman vazgeçilmez bir kaynak olmuştur. Bu kaynaktan en iyi şekilde faydalanmak ancak dikkatli ve iyi bir okur olma yoluyla gerçekleşebilir. “*Bilgi çağını yaşayan dünyada eğitimin temel amacı, düşünen, düşündüğünü doğru ifade edebilen, eleştiren, araştıran, okuyan, yorumlayan, edindiği bilgiyi uygulamaya dönüştürebilen ve bunu başkalarına da aktarabilen bireyler yetiştirmektir. Çağın gereksinim duyduğu donanımına sahip bireyleri yetiştirmek ise ancak bu niteliklere sahip öğretmenlerle gerçekleşir. Bu donanıma sahip olmanın yolu da iyi birer okuyucu olmaktan geçmektedir*” (Bozpolat, 2010, s. 412). Bu bağlamda bireylerin yetiştirilmesinde büyük öneme sahip olan okuma kavramı ile ilgili birbirini destekleyen çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

TDK'nın Türkçe sözlüğünde okumanın “*Bir yazıtı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek; yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek...*” (Akalin ve diğerleri, 2011, s. 1793) şeklinde tanımlandığı görülür. Alan araştırmalarında okuma “*sözcükleri, cümleleri oradan da paragraf ve metni görmek ve seslendirmek eyleminin ötesinde, düşünsel bir çabayı, anlamlandırmayı gerektiren bir düşünme süreci*” (Sever, 2004, s. 14); “*okumayı insanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları özel sembollerin duyu organları yoluyla algılayıp beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işlemi*” (Yalçın, 2006, s. 47); “*bir yazıtı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama süreci*” (Kavcar ve diğerleri, 2005, s. 41); “*yazar ve okur arasındaki aktif ve etkili bir iletişimi gerekli kılan dinamik bir anlam kurma süreci*” (Akyol, 2006, s. 29); “*bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği*” (Demirel ve Şahinel, 2006, s. 50) şeklinde tanımlanmıştır. Susar Kırmızı okumanın metni görenek seslendirme eyleminden daha fazlası olup zihinsel bir çaba gerektirdiğini aynı şekilde okumanın okuyucunun sözcüklerde yatan anlamı algılama süreci olduğunu ifade etmektedir (2008, s. 108). Erol ve Erdem (2017) ise okumayı; görme, algılama, seslendirme gibi fiziksel işlemlerle birlikte seçme, yorumlama, değerlendirme ve anlamlandırma gibi zihinsel işlemlerin gerçekleştirildiği bir anlam kurma süreci olarak tanımlamaktadır. Okuma ile ilgili tanımlara bakılacak olursa okumanın, sadece duyu organları aracılığıyla gerçekleşen bir seslendirme işlemi olmayıp zihinsel bir işlevin sonucunda ortaya çıkan manayı algılama, değerlendirme ve sonrasında yorumlama olduğunu söylemek mümkündür.

Okuma; “*bilginin hızla aktığı, her geçen gün yeni gelişmelerin yaşandığı bu çağda yeni bilgilere ulaşabilmek, gelişmeleri takip edebilmek, eğitim veya iş hayatında başarılı olabilmek için ihtiyaç duyulan önemli becerilerden biridir*” (Kayman ve Erol, 2022). Bireyleri bilişsel yönden geliştiren ve hayata dair yeni kazanımlar elde etmesine yardımcı olan okuma eyleminin yaşam boyu öğrenime de büyük bir katkısının olduğu açıktır. “*Öğrenme ve öğretme sürecinin vazgeçilmez aracı olan kitapların işlevselliğinin devam ettirilebilmesi ancak çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmakla mümkündür. Toplumların gelişmişlik düzeyi kitap okuma alışkanlığı ile ölçülmektedir. Bu nedenle eğitimin temel amaçlarından birisi de bireyde okuma alışkanlığını geliştirmektir*” (Susar Kırmızı, 2012, s. 2355). Bu minvalde okuma alışkanlığının çocukluk çağından itibaren kazandırılması gereken önemli bir beceri olduğu söylenebilir. “*Okuma alışkanlığı temelde örgün eğitim sisteminde kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin üyeleri olan öğrenciler okul çağında iken bu beceriyi edinmemişlerse yetişkinlik döneminde kazanmaları oldukça güçtür*” (Bircan ve Tekin, 1989, s. 400). Yalçın (2006, s. 54), çocuklarda okuma eğitiminin

15 yaşının sonuna kadar planlı ve sürekli bir biçimde yapılması sonucunda okuma alışkanlığının oluştuğunu ve hayatı boyunca geliştiğini söyler. Ayrıca okuma alışkanlığı bireylere çocukluk çağından itibaren kazandırıldığı takdirde ilerleyen yaş ortalamaları da göz önünde bulundurulduğunda toplumun okuma kültürünü olumlu yönde etkileyebileceğini söylemek mümkündür. Nitekim okuma becerisini çocukluk çağında kazanım haline getiren birey sonraki yaşamında bulunacağı meslek, ebeveyn veya arkadaş rollerinde okuma eylemini sürekli teşvik edip okuma hususunda örnek bir birey olacaktır. Söz konusu okuma alışkanlığı, bireysel bir tutum sonucunda gelişen bir beceri olmakla birlikte çoğu zaman aile, öğretmen veya kişinin yaşadığı sosyal çevrenin teşvik ve önerileriyle de gelişen bir durumdur. Bu etkenlerin yanı sıra okulda okuma becerisini kazandırmak ancak düzenli okuma alışkanlığına sahip öğretmenler vasıtasıyla gerçekleşebilir. Nitekim Bamberger (1990, s. 48), öğretmen kişiliği, özellikle çocukların okuma alışkanlığını ve okuma ilgilerini geliştirmede son derece önemli (Akt. Temizkan, 2009, s. 59) olduğunu ifade eder. Okuma alışkanlığına sahip öğretmenler, okuma adına sergiledikleri tutum ve davranışları ile öğrencilere örnek model olup onların da bu alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olacaktır.

Genel olarak, *bilişsel, duyuşsal ve davranışsal* olarak temellenen tutumlar, uzun soluklu bir niteliğe haizdir. *“Bu nedenle okul öncesi eğitimden başlayarak öğrenciye kitap okumayı sevdirmek eğitim sürecinin temel hedeflerinden birisi olmalıdır. Kişi okumayı boş zamanını değerlendirme etkinliğinin dışında bir yaşam biçimi olarak görmeli ve bunun vazgeçilmezliğini kendi içinde hissetmelidir”* (Susar Kırmızı, 2012, s. 2356). Okumaya yönelik tutumun inşası kolay olmamakla birlikte bireyin öğrenim hayatını temellendiren öğretmen ile ailenin ortak tavrı sayesinde bu tutum olumlu yönde gelişecektir.

Öğrencilere kitap okuma alışkanlığını kazandırmada başta Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri olmak üzere çeşitli eğitim kademelerinde yer alan tüm öğretmenlere büyük bir sorumluluk düşmektedir. Ancak meslek niteliği itibarıyla özellikle Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bu sorumluluğu hakkıyla yerine getirebilmeleri adına kendilerinin kitap okuma alışkanlığına sahip olmaları ve aynı şekilde kitap okuma alışkanlığına karşı tutumlarının olabildiğince olumlu olması gerektiği unutulmamalıdır. *“Okumaya karşı olumlu tutum geliştiren öğretmenlerin öğrencilerinin de olumlu tutum geliştirebilme olasılığı yüksektir. Okumaya yönelik tutum geliştirmede öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir”* (Koçak ve diğerleri, 2016: 398). Söz konusu branşlardaki öğretmenler, öğrencilere kitap okuma becerisini kazandırmaya çalışırken okuma eylemini yalnızca okul ders kitapları ile sınırlandırmamalı, öğrencinin kişisel gelişimini olumlu yönde etkileyecek tercihleri de göz ardı etmemelidir. *“Okulda sadece ders kitaplarını okuyan kişi, okuyazar olur; ama kültürlü kişi olamaz. Olaylar arasındaki zihinsel üst süreçleri yerine getiremez, analiz-sentez yapamaz, eleştiriye kapalı, sorumluluktan kaçan, her söylenene çabuk inanan, belleği zayıf, yorum gücü yetersiz biri olur”* (Ungan, 2008, s. 219). Bu olumsuzluklara karşı ancak, hedef odaklı ve nitelikli bir okuma programı ile öğrencilere kitap okuma alışkanlığı kazandırılabilir ve bu kazanım öğrencinin yaşam boyu eğitim hayatına sirayet edebilir. Buna göre kitap okuma alışkanlığına sahip bireyler, zihinsel üst süreçleri yerine getirebilen, anlama ve anlatma dil becerilerini etkin kullanabilen, kültürlü, eleştiriye açık, sorumluluk sahibi ve olayları çeşitli değişkenler açısından yorumlayabilme yetisine sahip bir kişiliğe erişebilirler.

Yukarıda izah edildiği üzere, toplum gelişimini önemli ölçüde etkilediği bilinen kitap okuma alışkanlığı her geçen gün önemini korumuş ve bu öneminden ötürü araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Bu nedenle ülkemizde okuma alışkanlığına dair birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Söz konusu çalışmaların bir kısmı öğrencilerin eğitim düzeylerine göre gerçekleştirilirken bir kısmı ise öğretmen veya öğretmen adayları üzerine incelemelerde

bulunularak deęerlendirmelerde bulunulmuştur.

Konunun ehemmiyetine binaen bu çalışmada da toplumun eğitim hayatını büyük oranda etkileyen öğretmenlerin öğretmen olma yolundaki okuma alışkanlığına yönelik tutumları değerlendirilecektir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı (TDE) öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmaktadır.

1. Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı (TDE) öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutum ortalamaları hangi düzeydedir?

2. Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı (TDE) öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında;

- a) Cinsiyet,
- b) Branş,
- c) Sınıf,
- d) Son bir yılda okunan kitap sayısı

değişkenlerine göre anlamlı fark var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı (TDE) öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. *“Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir.”* (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018: 15).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini 2021-2022 Yılı Bahar Yarıyılında Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde öğrenim gören Türkçe ile Türk dili ve edebiyatı (Formasyon programındakiler dâhil) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise yukardaki öğretmen adaylarından rastgele seçilmiş 196 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının bazı özelliklere göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Özellik	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	135	68.9
	Erkek	61	31.1
Branş	Türkçe	107	54.6
	TDE	89	45.4
Sınıf	1.Sınıf	27	13.8
	2.Sınıf	26	13.3
	3.Sınıf	24	12.2
	4.Sınıf	43	21.9
	Formasyon Sınıfı	76	38.8
Okunan kitap sayısı	0-10	41	20.9
	11-20	58	29.6
	21-30	52	26.5
	31-40	29	14.8
	41 ve üzeri	16	8.2
Toplam		196	100.0

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Susar Kırmızı (2012) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Ölçeği Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 3 alt boyuttan ve 34 madden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirme çalışmasında Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı 0,95 olarak bulunmuştur (Susar Kırmızı, 2012). Bu çalışma için ise Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .861 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde ilk olarak ölçeği geliştiren araştırmacıdan mail yoluyla ölçek kullanma izni alınmıştır. Anketin uygulanması için Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik kurulundan gerekli etik izin alınmıştır. Daha sonra Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dekanlığından izin alınmıştır. Veri toplama aracı araştırmacı tarafından gönüllük esasına göre katılımcılara uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kişisel bilgileri ile ilgili özelliklerinin yüzde ve frekansları hesaplanmıştır. Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutum ortalamalarının hangi düzeyde olduğunu belirlemek için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ortalamalar Tablo 2’de ölçek derecelendirmesine göre oluşturulmuş aşağıdaki puan aralıkları ve düzeyleri dikkate alınarak yorumlanmıştır

Tablo 2. Ölçek Puanının Aritmetik Ortalamasının Yorumlanmasında Kullanılan Aralıklar ve Düzeyleri

Puan aralığı	Düzyey
1.00 – 1.80	Katılmıyorum
1.81 – 2.60	Pek katılmıyorum
2.61 – 3.40	Orta düzeyde katılıyorum
3.41 – 4.20	Büyük ölçüde katılıyorum
4.21 – 5.00	Katılıyorum

Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Skewness ve Kurtosis katsayılarına bakılmıştır. Bu katsayı değerleri sırasıyla -.254 ve .451 olarak belirlenmiştir. Skewness ve Kurtosis Katsayı değerleri -1 ile +1 arasında olduğundan veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Ayrıca çalışmada ele alınan tüm bağımsız değişkenler için yapılan Levene testinde tüm $p > .05$ olduğundan bu bağımsız değişkenler için veri setinin homojen olduğu söylenebilir. Bundan dolayı parametrik testlerden Bağımsız Örneklem t-Testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Anlamlılık .05 düzeyine göre bakılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farkın kaynağını belirlemek için Post Hoc testlerinden LSD testine bakılmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerlerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutum Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

n	$\bar{X}$	ss
196	4.06	.416

Tablo3'e göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutum puanlarını aritmetik ortalaması 3.89 ($3.41 < \bar{X} < 4.20$) olduğu tespit edilmiştir. Bu aritmetik ortalama ölçek aralıklarına göre büyük ölçüde katılıyorum düzeyinde olduğu söylenebilir. Buna göre çalışmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir.

3.2. Bağımsız Değişkenlere İlişkin Bulgular

a) Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular.

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Tutum	Kadın	135	4.10	.431	194	2.179	.024*
	Erkek	61	3.96	.365			

(* $p < .05$)

Tablo 4'e göre cinsiyet değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadın öğretmen adayları kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları daha yüksek olduğu söylenebilir.

b) Branş Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 5. Branş Değişkenine Göre Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular.

	Branş	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Tutum	Türkçe	107	3.95	.369	194	4.065	.000*
	TDE	89	4.18	.435			

(*p<.05)

Tablo 5'e göre branş değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında TDE öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. TDE öğretmen adayları kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları daha yüksek olduğu söylenebilir.

c) Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Sınıf Değişkenine Göre Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular.

	Sınıf	n	$\bar{X}$	ss	F	p	LSD Testi
Tutum	1. Sınıf	27	3.90	.334	6.640	.000*	1.Sınıf-Formasyon,
	2. Sınıf	26	3.90	.340			2.Sınıf-Formasyon,
	3. Sınıf	24	3.87	.365			3. Sınıf-Formasyon
	4. Sınıf	43	4.07	.485			4.Sınıf-Formasyon,
	Formasyon sınıfı	76	4.22	.380			

(*p<.05)

Tablo 6'ya göre sınıf değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kaynağı pedagojik formasyon sınıfı ile diğer sınıflar arasında olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında en yüksek ortalama formasyon sınıfında ve en düşük ortalama ise 3. sınıfta olduğu görülmektedir.

d) Bir Yılda Okunan Kitap Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 7. Bir Yılda Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre Türkçe ile TDE Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular.

	Sınıf	n	$\bar{X}$	ss	F	p	LSD Testi
Tutum	1.0-10	41	3.80	.448	10.504	.000*	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-5,
	2.11-20	58	4.08	.359			3-4, 4-5
	3.21-30	52	4.02	.379			
	4. 31-40	29	4.20	.348			
	5. 41 ve üzeri	16	4.47	.320			

(*p<.05)

Tablo 7'ye göre bir yılda okunan kitap sayısı değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında en yüksek ortalama yılda 41 ve üzeri kitap okuyan öğretmen adaylarında ve en düşük ortalama ise yılda 0-10 kitap okuyan öğretmen adaylarında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bir yılda okunan kitap sayı arttıkça genelde tutum puanlarının arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde tartışma ve sonuçlar çalışmanın alt problemlerine göre sunulmuştur.

Çalışmanın birinci alt problemine ait bulgular incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının büyük ölçüde katılıyorum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre çalışmaya katılan öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu, çalışmaya dâhil edilen branşların öğrencilere dil öğretimi becerisini kazandırmada aktif rol alacakları ile ilgili olması ve bundan dolayı kendilerini okuma alışkanlığını edinme ve sonrasında edindirme adına geliştirme çabalarının olmasından kaynaklanabilir. Bu çalışmanın konusu ile ilgili yapılan diğer makaleler incelendiğinde elde edilen bulgular, genel olarak öğretmen adaylarının özelde Türkçe ve TDE öğretmen adaylarının kitap okumaya yönelik tutumları ile örtüşmektedir (Gömlüksiz, 2004; Yalınkılıç, 2007; Özbay ve diğerleri, 2008; Bozpolat, 2010; Akın, 2015; Özdemir ve diğerleri, 2015; Yalman ve diğerleri, 2013; Yalman ve diğerleri, 2015; Koçak ve diğerleri, 2016; Pilav, 2016; Erbaş ve Yılmaz, 2019; Sarıkaya ve Şakiroğlu, 2021).

Çalışmanın ikinci alt problemine ait bulgular incelendiğinde ise cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında kadın öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Elde edilen verilere bakıldığında kadın öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Kadın öğretmen adaylarının kitap okuma tutumlarının yüksek olmasında “*Türk aile yapısının ve toplumun değer yargılarının rolü olabilir. Lise çağlarında erkek öğrenciler boş zamanlarının ev dışında geçirirken kızlar daha fazla eve bağımlı tutulmaktadırlar*” (Zengin, 2003, s. 136). Araştırmamızdaki bulgu, Gömlüksiz, (2004), Yalınkılıç (2007), Odabaş ve diğerleri (2008), Özbay ve diğerleri (2008), Demir (2009), Bozpolat (2010), Batur ve diğerleri (2010), Arı ve Demir (2013), Akın (2015), Özdemir ve diğerleri (2015), Koçak ve diğerleri (2016), Karatay ve Dilekçi (2020), Kaya vd. (2020), Sarıkaya ve Şakiroğlu (2021) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bunun yanı sıra PISA 2012’ye katılan tüm ülkelerde kızların okuma becerisi erkeklerin okuma becerisinden daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda ülkemizde de okuma becerisinde kızların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (MEB, 2013).

İkinci alt probleme dair bulgular çerçevesinde yer alan branş değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında TDE öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu nedenle TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. TDE öğretmen adayları kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının Türkçe öğretmen adaylarına göre daha yüksek olmasında TDE öğretmen adaylarının lisans programındaki müfredatında yer alan derslerde alana özgü eleştirel okuma uğraşının daha yoğun olmasından kaynaklı olabilir. Buna binaen TDE öğretmen adayları edebiyata dair kaynakları tarama ve okuma noktasında alan gereği Türkçe öğretmen adaylarına göre daha zengin bir literatür bilgisine sahip olmaları ihtimal dahilindedir. Alana dair çalışmalara bakıldığında Türkçe Öğretmenliği ile birlikte Sınıf Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği gibi çeşitli branşlardaki öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları hakkında incelemeler mevcut iken bu minvalde Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının birlikte değerlendirildiği bir araştırma bilgisine ulaşamadık. Bu nedenle mevcut çalışmadaki branş değişkenine dair bulgunun bu yönüyle özgün olduğu ve alana katkı sunduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra sadece TDE öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarını değerlendiren ve araştırmamızdaki bulguyu destekleyen çalışmalar da mevcuttur. (Ersoy, 2007; Pilav, 2016; Erbaş ve Yılmaz, 2019).

Sınıf değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. LSD testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kaynağı pedagojik formasyon sınıfı ile diğer sınıflar arasında olduğu görülmektedir. Buna göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının farklılaşmasında sınıf düzeyinin etkili bir değişken olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının genellikle arttığını söylemek mümkündür. Nitekim

Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının lisans dersleriyle paralel olarak artan okuma uğraşları neticesinde okumaya yönelik tutumlarının da olumlu yönde seyretmesi muhtemeldir. Çalışmada elde edilen söz konusu bulgu, Odabaş ve diğerleri (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları ile kısmen örtüşmektedir. Odabaş ve diğerleri (2008: s. 459) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin üniversite öğrenimlerinin ilk yıllarında daha az okudukları ancak son yıllara doğru okuma eğilimlerinin arttığı tespiti yapılmıştır. Buna karşın Özbay ve diğerleri (2008), Yıldız ve diğerleri (2015), Akın (2015), Koçak ve diğerleri (2016), Sarıkaya ve Şakiroğlu (2021) tarafından yapılan öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarını değerlendiren çalışmalarda sınıf değişkenine göre anlamlı farkın oluşmadığı tespit edilmiştir.

Bir yılda okunan kitap sayısı değişkenine göre Türkçe ile TDE öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında en yüksek ortalama yılda 41 ve üzeri kitap okuyan öğretmen adaylarında ve en düşük ortalama ise yılda 0-10 kitap okuyan öğretmen adaylarında olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda bir yılda okunan kitap sayı arttıkça genelde kitap okuma alışkanlığı tutum puanlarının da paralel düzeyde arttığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akalın, Ş. H. ve diğerleri (2011). Türkçe sözlük. (11.bsk.) Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akın, E. (2015). Türkçe öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Siirt Üniversitesi örneği). Eğitim ve Öğretim Araştırmaları dergisi, 4(4), 364-373.
- Akyol, H. (2006). Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri. Kök Yayıncılık.
- Arı, E. ve Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. Ana Dili Eğitimi dergisi, 1(1), 116-128.
- Batur, Z., Gülveren H., ve Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi örneği. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi, 3(1), 32-49.
- Bircan, İ. ve Tekin, M. (1989). Türkiye’de okuma alışkanlığının azalma sorunu ve çözüm yolları. A.Ü. Eğitim Bilimleri dergisi, 22(1), 393-410.
- Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks, 2(1), 411-428.
- Büyüköztürk, Ş. ve diğerleri (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri. (24. bsk.) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demir, T. (2009). İlköğretim II. kademe öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma (Gazi Üniversitesi örneği). Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 4(3), 717-745.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi. (7. bsk.) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erbaş, E. P. ve Yılmaz, B. (2019). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı bölümü ile Bakü Devlet Üniversitesi Azerbaycan dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. Bilgi Dünyası, 20(2), 119-142.
- Erol, S. ve Erdem, İ. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel okumaya yönelik algıları. International Journal of Language Academy, 5(2), 236-249.
- Ersoy, A. (2007). Hacettepe Üniversitesi Türk dili ve edebiyatı bölümü son sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. S. Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (hzl.). Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu 24-26 Ekim 2007, Ankara Bildiriler İçinde (179-184). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi dergisi, 1(1), 1-21.
- Karatay, H. ve Dilekçi, A. (2020). Okuma alışkanlığı hakkında Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin görüşleri. Ana Dili Eğitimi dergisi, 8(4), 1269-1290.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). Türkçe öğretimi (Türkçe ve sınıf öğretmenleri için). (7. bsk.) Engin Yayınevi.
- Kaya, A. İ., Kaya, A. ve Bindak, R. (2020). “Covid-19 Salgın Sürecinde Öğretmenlerin Kitap Okuma Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi”. Millî Eğitim Dergisi, 49(1), 737-755.
- Kayman, F. ve Erol, S. (2022). Hızlı Okuma (171-190). İçinde, Kardeş ve Kardeş, (2022). Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Koçak, B., Çermik F., Polat, S. ve Şahin, N. (2016). Öğretmen adaylarının kitap okuma tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim dergisi, 5(1), 395-411.

- MEB (2013). PISA 2012 Ulusal Ön Raporu. Ankara.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Polat, C, (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Özbay, M., Bağcı H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi*, 9(15), 117-136.
- Özdemir, O., Özdemir, M. ve Kaya, B. (2015). Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi*, 17(2), 219-233.
- Pılav, S. (2016). Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının okurluk profili üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi*, s. 40, 208-226.
- Sarıkaya, B. ve Şakiroğlu, Y. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının sorgulama becerileri ile kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 25, 624-655.
- Sever, S. (2004). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Anı Yayıncılık.
- Susar Kırmızı, F. (2008). Okuma (105-139). İçinde, Arslan vd., (2008). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Ekin Kitapevi.
- Susar Kırmızı, F. (2012). Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(3), 2353-2366.
- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi*, 7(1), 218-228.
- Yalçın, A. (2006). Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar. Akçağ Yayınları.
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe öğretmen adaylarının okumaya ilişkin tutum ve görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar dergisi*, 1(1), 225-241.
- Yalman, M., Özkan, E. ve Kutluca, T. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerine betimsel bir araştırma: Dicle Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 291-305.
- Yalman, M., Özkan, E. ve Başaran, B. (2015). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okuma alışkanlıklarının incelenmesi: Dicle Üniversitesi örneği. *EKEV Akademi dergisi*, 19(61), 441-456.
- Yıldız, D., Ceren, D. ve Sevmez, H. (2015). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları profili. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 141-166.
- Zengin, N. (2003). Gençlerin okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik bir çalışma hakkında. *Türklük Bilimi Araştırmaları / TÜBAR* s.13, 131-149.